



Фіксація перебігу і результатів огляду під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану

Антон Полянський

Д-р юрид. наук, доцент, Київський НДІСЕ, м. Київ, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1684-7567>, e-mail: anton_polianskyi@ukr.net

Юрій Мазниченко

Канд. юрид. наук, доцент, Київський НДІСЕ, м. Київ, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9388-9090>; e-mail: navskke@ukr.net

Розглянуто організаційно-технічні аспекти проведення огляду в умовах воєнного стану. Запропоновано застосовувати з цією метою роботизовані комплекси дистанційного збирання доказової інформації та спеціалізовані автоматизовані робочі місця суб'єктів огляду для обробки результатів слідчих (розшукових) дій у польових умовах.

Ключові слова: засоби фіксації; результативність огляду; дистанційне збирання доказової інформації; роботизовані наземні платформи; автоматизовані робочі місця.

Documenting Procedures and Results of Inspection while Investigating Criminal Offenses under Martial Law

Anton Polianskyi, Yuriy Maznychenko

Organizational and technical aspects of conducting inspections under martial law are considered. It is proposed to use robotic systems for remote evidence gathering and specialized automated workstations for processing the results of investigative (search) actions in field conditions.

Keywords: documentation means; inspection effectiveness; remote collection of evidentiary information; robotic ground-based platforms; automated workstations.

Фіксація доказової інформації під час огляду та його результатів — це окремий напрям техніко-криміналістичного забезпечення розслідування, який формує домінуючу інформаційну складову комплексу завдань огляду, що безпосередньо пов'язані з перенесенням криміналістично значущої інформації з об'єктів-слідоносців на проміжні інформаційні моделі (зокрема, цифрові) для зручності подальшого дослідження та використання доказів у процесі доказування на стадії досудового розслідування. Зазвичай у криміналістиці тлумачать поняття фіксація у широкому та вузькому розумінні.

У широкому розумінні фіксація — це процесуальне закріплення в установленому законом порядку фактичних даних (слідів, об'єктів, явищ), які пов'язані з подією злочину та мають значення для встановлення істини у кримінальному провадженні шляхом розслідування.

У вузькому розумінні криміналістична фіксація — це процес застосування учасниками кримінального провадження науково-технічних засобів із метою точного, об'єктивного, повного

та наочного відображення та закріплення просторових характеристик, якостей, властивостей і форм визначених матеріальних об'єктів як результату проведення слідчої дії (у першу чергу огляду).

Аналіз вітчизняної слідчої практики, а також власний криміналістичний досвід дає змогу стверджувати, що основним проблемним питанням огляду місця події (далі — ОМП) є те, що значну частину речових доказів не фіксують і не вилучають (особливо мікрооб'єкти та мікросліди). На нашу думку, це можна пояснити як об'єктивними чинниками (відсутність або недостатня забезпеченість слідчо-оперативних груп необхідними технічними засобами), так і суб'єктивними (обмежені відомчі нормативи часу для проведення огляду, незлагодженість дій суб'єктів розслідування, відсутність чітких апробованих слідчою (експертною) практикою методичних рекомендацій щодо алгоритму дій у певних слідчих (розшукових) ситуаціях, пов'язаних із техніко-криміналістичним забезпеченням огляду).



Ця проблема є особливо актуальною для огляду в умовах воєнного стану, який накладає значні обмеження як на організаційну складову огляду, так і на вимоги щодо техніко-криміналістичних засобів та методів, які використовують суб'єкти розслідування для фіксації доказової інформації.

Техніко-криміналістичні засоби для огляду. Поміж традиційних технічних засобів і методів, що найчастіше використовують для забезпечення огляду, окрему групу становлять криміналістичні засоби виявлення та фіксації доказової інформації, до яких належать професійні та напівпрофесійні засоби:

- фотографування, аудіо- та відеозапису, панорамні насадки для стерео та 3D-зйомки; світлофільтри (кольорові, послаблюючі, поляризаційні);
- вимірювання (наприклад, лінійки, транспортири, мікрометри, штангенциркулі, клітинні шаблони, лазерні далекоміри та ін.);
- виявлення та фіксації слідів (лупи, магнітні порошки, пензлі, дактилоскопічні плівки, хірургічний гіпс, пластичні полімери для копіювання та моделювання об'ємних слідів), спеціальні реактиви тощо;
- металошукачі (індукційні, селективні та на принципі вимірювання діелектричної сталої ґрунту), магнітometri; LiDAR-сканери (L-радары) для глибинного пошуку; відеооглядові прилади для моніторингу важкодоступних для огляду місць, детектори-аналізatori розкладення трупів;
- експрес-тести вибухових і наркотичних речовин, індикатори (проявники) слідів крові та інших рідин біологічного походження;
- USB-мікроскопи, УФ та ІЧ-освітлювачі, джерела альтернативного освітлення («експертне світло») тощо;
- спеціальні пересувні криміналістичні лабораторії, оснащені спеціалізованими програмно-апаратними комплексами для проведення необхідних балістичних, фізико-хімічних, вибухотехнічних, біологічних та інших досліджень (наприклад, експрес-лабораторії для проведення ДНК-аналізу) [1].

Але на сьогодні, в умовах військового стану, з'явилися додаткові чинники, що перешкоджають проведенню результативних оглядів у зв'язку зі значним ризиком для суб'єктів огляду та обмеженим доступом до місць скоєння кримінальних правопорушень:

- зона бойових дій або «сіра» зона, яку не контролює жодна зі сторін протистояння;
- місця впливу техногенних катастроф (наприклад, ділянки місцевості, підтоплені у результаті підриву гідроспоруд);
- місця поблизу об'єктів критичної інфраструктури, що піддаються періодичним ракетно-артилерійським обстрілам;
- місця ймовірно замінованих територій або територій, де проходили бойові дії і які ще не обстежено інженерно-саперними підрозділами Збройних сил України або Державної служби з надзвичайних ситуацій;
- промислові зони або окремі виробничі об'єкти з високим рівнем забруднення через руйнування технологічних ємностей із агресивними, токсичними або легкозаймистими речовинами тощо.

Вирішення завдань фіксації перебігу та результатів огляду за таких умов можливе лише завдяки новим технологічним рішенням та засобам, зокрема шляхом застосування комплексів дистанційної (онлайн) фіксації об'єктів огляду (наприклад, програмовані або безпілотні літальні апарати з ручним керуванням). Також останнім часом з'явилася інформація про успішне використання наземних роботизованих платформ із гібридним інтелектом, які потенційно можна використати як криміналістичний засіб у зоні бойових дій або «сірій» зоні. Зазвичай такі просунуті пристрої оснащені кількома фото-, відеокамерами з різною роздільною здатністю та можливістю зйомки в інфрачервоному діапазоні, що дає змогу використовувати їх у нічних умовах, в тумані та в умовах високої задимленості. Також такі спеціалізовані багатофункціональні технічні системи часто оснащують маніпуляторами (захватами) для дистанційного вилучення невеликих за розміром та масою об'єктів, пристроями для забору проб ґрунту, біологічних об'єктів, паливно-мастильних матеріалів, хімічних речовин, води тощо. Звісно, такий організаційно-технічний підхід до огляду



в умовах військового стану дещо поліпшує ситуацію з його результативністю, але кардинально не вирішує питання повноти і об'єктивності виявлення та фіксації доказової інформації на місці події, поза участі слідчого та спеціаліста, які безпосередньо вербальними засобами оцінюють криміналістичну значущість певного речового доказу [2, С. 105—109].

Кардинальне та системне розв'язання цієї проблеми, на нашу думку, полягає у створенні методологічного підґрунтя для формування ефективної методики проведення ОМП шляхом узагальнення та теоретичного обґрунтування вже накопиченого позитивного досвіду використання автоматизованих інформаційних систем в інших напрямках правоохоронної діяльності. Перш за все, йдеться про впровадження у слідчу (розшукову) та експертну практику проведення оглядів засобів малої автоматизації, призначених для забезпечення розслідування у польових умовах. Це насамперед мобільні прикладні автоматизовані інформаційні системи різної спрямованості:

- криміналістичні бази (банки) знань для інформаційного забезпечення суб'єктів розслідування спеціальними інформаційно-довідковими даними у певній пізнавальній сфері (у нашому випадку — ОМП під час розслідування в умовах воєнного стану) для отримання, наприклад, через мобільний додаток відомостей з інформаційної підсистеми «АРМ Дім» на сервері Інтегрованої

інформаційно-пошукової системи МВС України необхідної для огляду документації (мапи, плани будівель, схеми комунікацій та систем забезпечення життєдіяльності) [3];

- спеціалізовані автоматизовані робочі місця слідчого, оперативного працівника та спеціаліста для автоматизації окремих слідчих (розшукових) дій та пізнавальних процедур для вирішення криміналістичних завдань у процесі розслідування, а також для інформатизації консультативно-дорадчої діяльності спеціаліста-криміналіста на місці події тощо [4, С. 7—11].

Перелік джерел посилання

1. Варфоломеева Т. В., Гончаренко В. Г., Бояров В. І. та ін. Криміналістика. Академічний курс : підручник. Київ, 2015. 504 с.
2. Мазниченко Ю. О., Колонюк В. П. Використання інноваційних інформаційних технологій для попереднього дослідження речових доказів у ході огляду місця події. *Сучасні напрями, засоби та методи протидії злочинності* : мат-ли міжнар. конф., присв. 105-й річн. з дня нар. проф. В. П. Колмакова (Одеса, 28.10.2023). Одеса, 2023. 198 с.
3. Розробка посібника «Огляд у кримінальному провадженні» : звіт про НДР (остаточний) / кер. Ю. О. Мазниченко. Київ, 2023. 280 с.
4. Мазниченко Ю. О. Інформаційні технології в експертній практиці : навч. посіб. / за ред. І. П. Красюка. Київ, 2007. 148 с.